

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu

Procesy a vlákna

Mgr. Josef Horálek

- = Základním úkolem jádra je
- = Správa běžících procesů a vláken:
 - = vytváření
 - = plánování
 - = nastavování
 - = ukončování

= Proces – běžící program

- = v OS Linux jde o objekt, který pracuje podle kódu program (včetně knihoven), využívá svůj vlastní adresní paměťový prostor. Využívá služby jádra a komunikuje různými způsoby s ostatními procesy

- = Vlákno – objekt pracující podle kódu programu, liší se od procesu tím, že je jeho součástí a sdílí prostředky (adresní prostor paměti, prostředky jádra atd.) s ostatními vlákny procesu

- = Úloha (task) – objekt, jehož kód se sekvenčně vykonává.
- = Každému vláknu procesu odpovídá jedna úloha (kromě toho může proces využívat ještě další, navenek neviditelné, úlohy přímo v jádře – např. vlákna jádra spravující pracovní fronty.
- = **Na jednom procesoru běží v určitý okamžik nejvýše jedna úloha**

- = Úlohy běží na jednotlivých procesorech v rámci přidělených časových kvant. Úloha tedy dostane časové kvantum, a dokud ho nevyčerpá, a není ji z nějakého důvodu procesor odebrán plánovačem, vykonává své programové instrukce.

- = Jak bude plánování vypadat ovlivňují tři faktory:
 - = Použitý plánovač
 - = Priorita úlohy
 - = Vlastní jádra (preemptivita)
 - = Každé vlákno procesu je z hlediska plánování chápáno jako samostatná úloha, je tedy plánováno nezávisle na jiných vláknech téhož procesu.

- = Plánovač má nejzásadnější vliv na plánování. V jádře jsou dnes implementovány čtyři plánovače.
 - = Normální plánovač – pro většinu použití
 - = Dávkový plánovač – jako normální plánovač, ale s úpravou pro neinteraktivní úlohy
 - = Plánovač FIFO – pro úlohy zpracovávané v reálném čase
 - = Plánovač round-robin – podobný pl. FIFO

- = Tento plánovač je použit ve výchozím případě. Využívá jedinou úroveň statické priority, místo toho používá hodnoty nice (40 úrovní) a časová kvanta přiděluje na základě dynamických priorit, které jsou určovány podle toho, jak úloha v minulosti využívala procesor.
- = Časové kvantum tak získá vždy úloha, která je první ve frontě, velikost kvanta odpovídá dynamické prioritě.

- = Vhodný pro úlohy, které mají velké požadavky na čas procesoru a nepotřebují být interaktivní. Liší se výpočtem dynamických priorit, na základě které se určuje velikost časového kvanta.
- = Úloha se posuzuje vždy tak, jako kdyby neustále požadovala běh na procesoru, je tedy permanentně penalizována.

- = Tento plánovač funguje tak, že úloze přidělí procesor, a dokud ho on sám neodevzdá, žádná jiná úloha na tomto procesoru příležitost k běhu nedostane.
- = Využívá 99 úrovní statických priorit. Procesor je přidělen úloze, která má vyšší prioritu.

- = Podobný jako plánovač FIFO, ale liší se přidělováním časových kvant, které přiděluje dokola na určité úrovni priority (úrovni 99).
- = Úloha tedy běží nejdéle po dobu přiděleného časového kvanta, pak jí je procesor odebrán a je předán další úloze se stejnou prioritou.

- = Hodnota nice je priorita s obráceným významem – čím vyšší nice, tím nižší priorita. Výchozí hodnotou je nula, záporné hodnoty (do -20 znamenají větší prioritu, kladné (do 19) nižší. Úloha může vždy snížit svoji prioritu (zvýšit NE).
- = Statická priorita – nabývá hodnoty od 1 do 99. Čím vyšší hodnota, tím vyšší priorita.

- = Jádro můžeme zkompilovat třemi způsoby:
- = Nepreemptivní chování – úloha se v jádře musí sama vzdát procesoru
- = Dobrovolně preemptivní chování – jsou přidány body, kde se úloha vzdá procesoru
- = Plně preemptivní chování – plánovač úloze odebere procesor, pokud vyčerpala časové kvantum

- = Každý proces má jednoznačnou číselnou identifikaci označenou zkratkou PID (process identifier). Tento identifikátor je jedinečný, po použití se ale recykluje a bude co nejdříve použit znovu*
- = Každý proces má svého rodiče – proces kterým byl vytvořen
- = Jedinou výjimkou je proces **init****

- = Problematika paměťového prostoru:
- = Stránky namapované procesem se z hlediska procesu zkopírují* – ne však hned.
- = Dokud se ze stránek jen čte, zůstávají společné pro starý i nový proces
- = Zkopírování nastává až v okamžiku, kdy se některý z procesů pokusí o zápis nebo si zkopírování explicitně vynutí.

= Souborové deskriptory:

- = Až a výjimky se dědí – jsou tedy platné beze změny i v novém procesu
- = Problém hrozí v nechtěném přístupu k datům a také výrazné bezpečnostní riziko*
- = Proti nechtěnému úniku deskriptorů se používá uzavření všech možných deskriptorů hned po jeho zkopírování, krom těch které potomek zdědit má

- = Oprávnění procesů:
 - = Reálná – odpovídají oprávnění uživatele, který spustil program příslušející k procesu
 - = Efektivní – mohou být ovlivněna tím, že má program nastaven bit SUID, nebo-li proces běží s právy vlastníka souboru s programem
- = Při vytváření nového procesu se toto všechno opět dědí

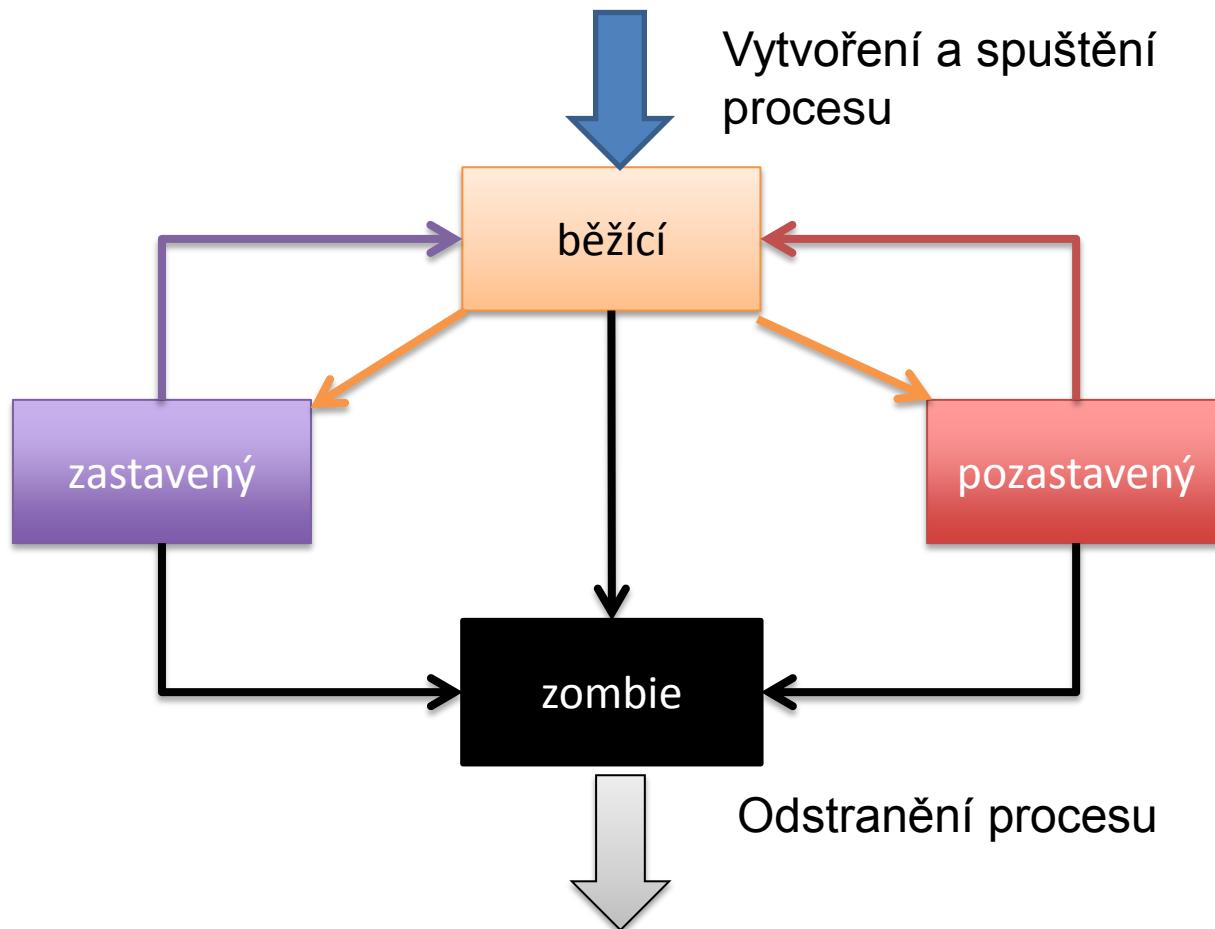
- = Po skončení procesu se nastaví jeho návratová hodnota, kterou si může zkontrolovat rodičovský proces a podle ní zjistit, zda byl úspěšný atd.

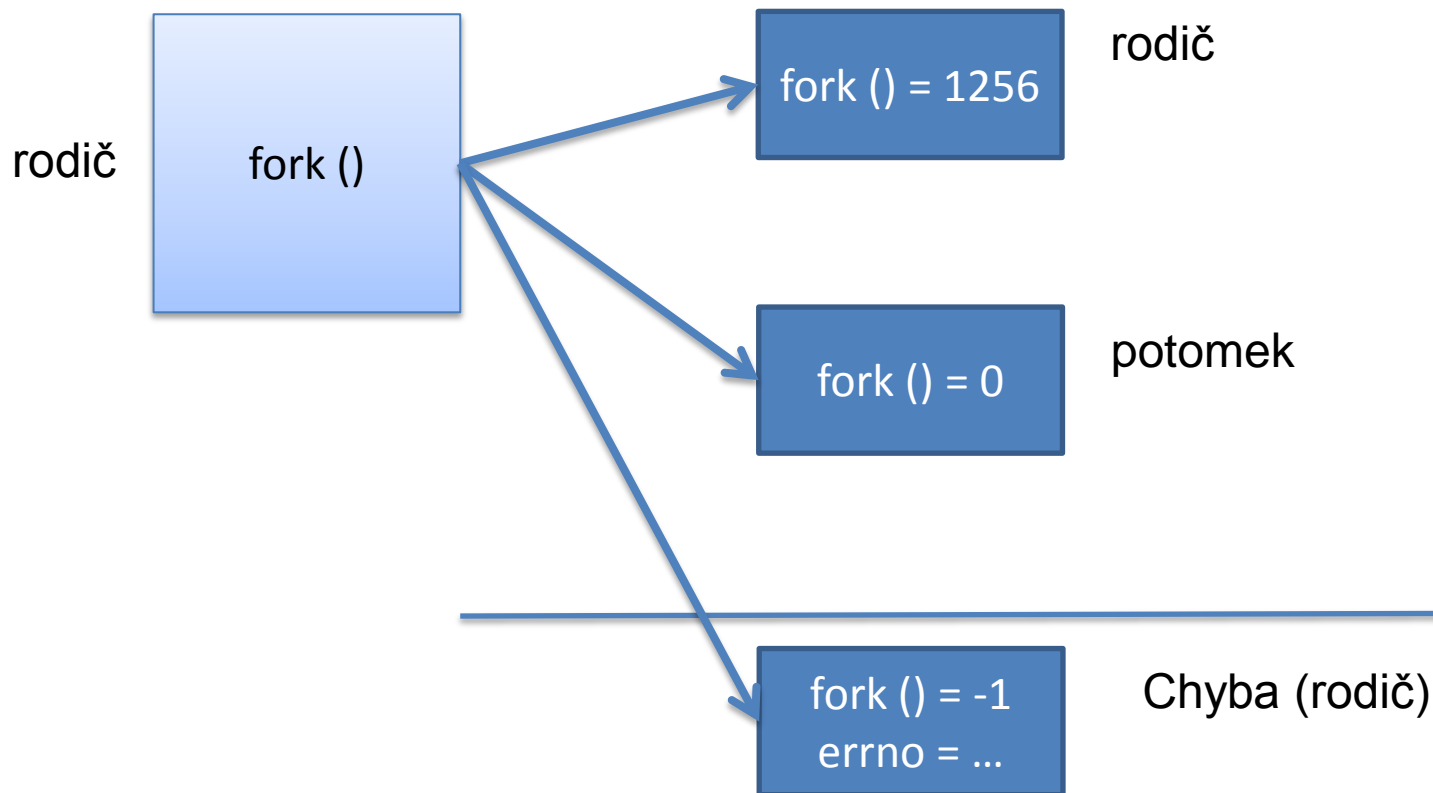
- = Běžící – procesory vykonávají programový kód procesu nebo některá vlákna čekají na splnění nějaké podmínky*
- = Zastavený – proces obdržel signál SIGSTOP, SIGTTOU, SIGTTIN, SIGTSTP, a byl tedy zastaven. Žádný z procesorů nevykonává kód tohoto procesu

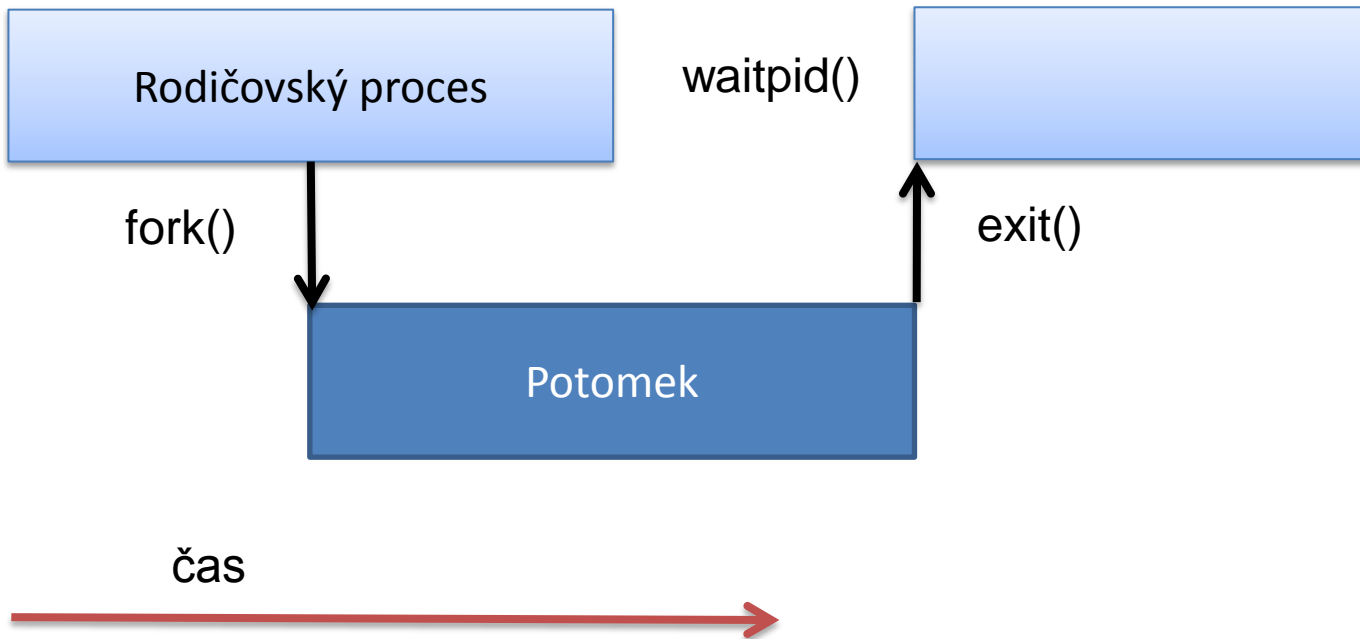
- = Pozastavený – provádění kódu bylo přerušeno (signálem SIGTRAP) kvůli splnění nějaké podmínky, například definované debuggerem. Tento stav je velmi podobný stavu zastavený
- = Zombie – provádění kódu bylo dokončeno, již neběží ne žádném procesoru. Proces zůstává v tomto stavu, dokud není nadřazeným procesem jádro požádáno o jeho odstranění

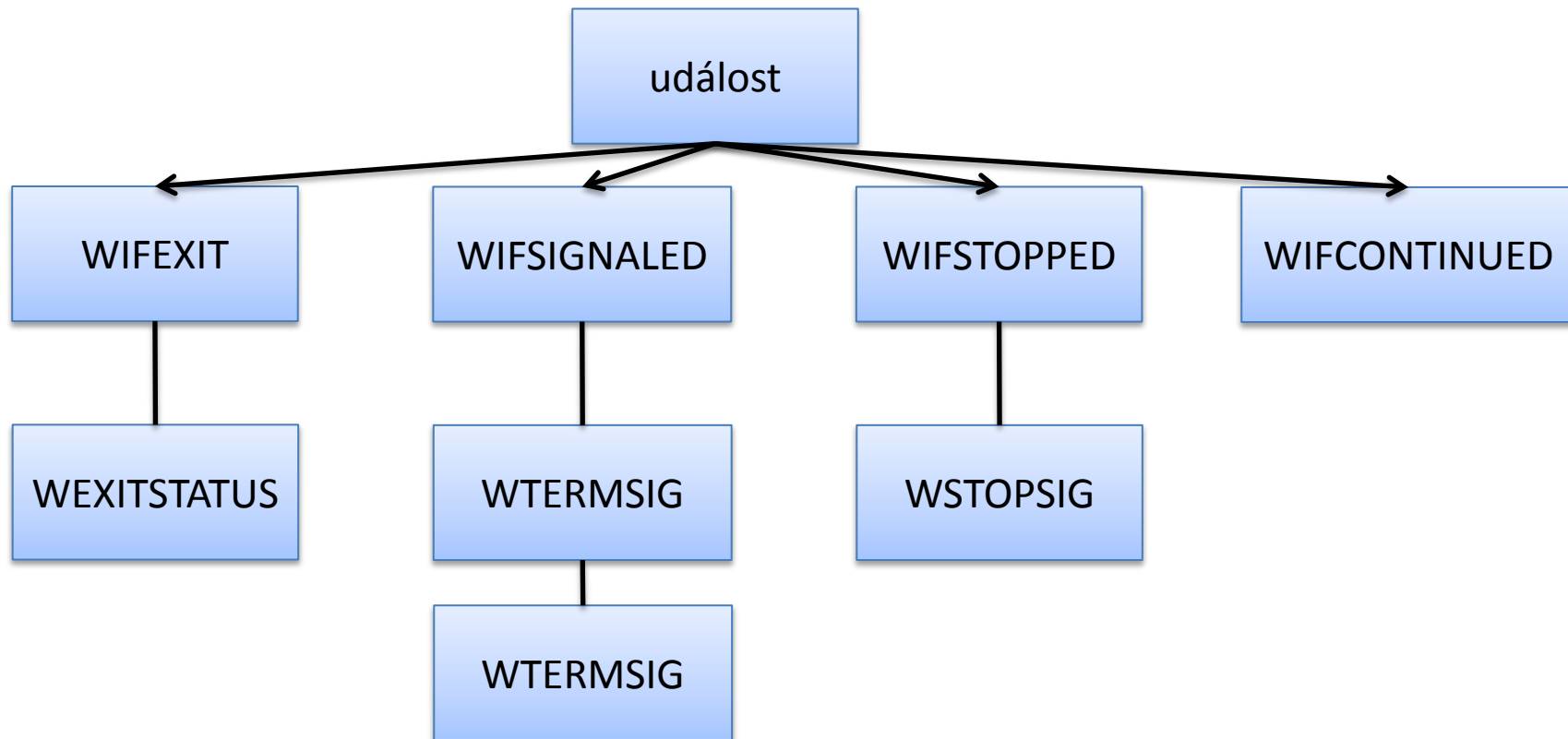
- = Proces tedy za normálních okolností běží dokud má k dispozici instrukce, které lze vykonat. Po dokončení běhu procesu (signál SIGCHLD) může mít rodičovský proces nastaveno SIG_IGN – pak proces tiše zanikne.
- = Pokud má však nastavenou explicitní obsluhu, proces nezanikne a zůstává ve stavu zombie.

Životní cyklus procesu

Proces
skončil

Neobsloužený
signál

Proces
zastaven

Proces
pokračuje

- = Hlavní vlákno – vlákno, které je spuštěno v procesu jako první – nepotřebuje explicitně žádnou obsluhu
- = Každé vlákno označeno identifikátorem TID (thread identifier) přidělované ze stejného číselného prostoru jako PID
- = TID hlavního vlákna = PID procesu
- = Pro zjištění TID voláme funkcí **gettid()**

- = Běžící – nějaký procesor právě vykonává kód vlákna
- = Připravené k běhu – vlákno čeká na časové kvantum pro svůj běh
- = Přerušitelně uspané – vlákno čeká na splnění nějaké podmínky – lze ho probudit, takže např. může obsloužit signál
- = Nepřerušitelně uspané – vlákno čeká na splnění podmínky, ale nelze ho probudit – nastává zřídka a to většinou jen pro vlákna v procesu

- = Zastavené – vlákno bylo zastaveno signálem
- = Pozastavené – opět podobná situace jako u procesu
- = Skončené – vlákno doběhlo do konce a čeká se, až se s ním vlákno spojí

- = S vlákny se obvykle pracuje prostřednictvím knihovny **libpthread**, která hlavně implementuje rozhraní POSIX Threads.
- = Knihovna poskytuje vše potřebné prostřednictvím hlavičkového souboru **pthread.h**
- = Knihovna **pthread** je v uživatelském prostoru a většina vláken se vykonává v jejím rámci.

- = Běh vlákna může skončit trojím způsobem:
 - = Doběhnutí startovací funkce (vrácení hodnoty)
 - = Zavolání funkce `pthread_exit()`
 - = Zrušení vlákna

- = Speciální možnosti ukončení:
- = Odloučení vlákna – nechceme-li na vlákno čekat, lze ho převést do odloučeného stavu **pthread_detach()** – skončí-li takové vlákno automaticky po sobě uklidí a uvolní všechny související prostředky
- = Zrušení vlákna – můžeme jej zrušit synchronně nebo asynchronně

- = Důležitou funkcí při ukončování vlákna je zavolat tzv. úklidovou obslužnou funkci (clean-up handler)
- = Tuto funkci voláme ve chvíli, když někdo zvenku zruší vlákno, a cílem je uklidit data před úplným ukončením vlákna

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu

Děkuji za pozornost...

